

Rovnováha v naší krajině

Jak jí lze dosáhnout novelou zákona o myslivosti

Nedojde-li urychleně k nastolení rovnováhy mezi stavy spárkaté zvěře a stavem lesních porostů, skončí miliardy investované do obnovy lesů v žaludcích přemnožené zvěře. Druhově pestré a odolnější lesy se beze změn nepodaří vypěstovat.

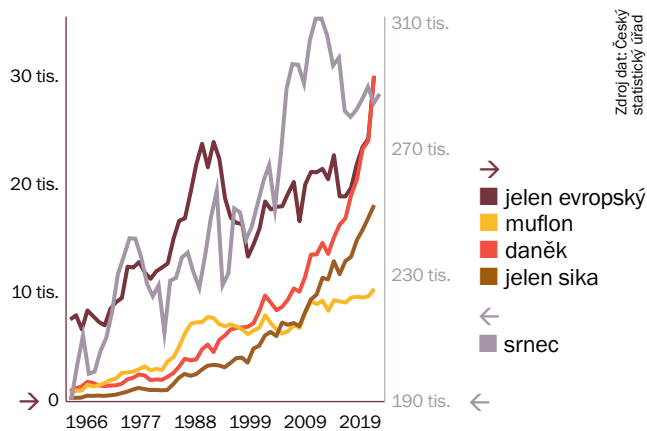
Nyní diskutovaná novela zákona o myslivosti usiluje pouze o změnu ustanovení zákona schválených na podzim loňského roku, které mohou pomoci nastolit rovnováhu mezi početností spárkaté zvěře a stavem lesů. Představený návrh novely od počátku kritizují vlastníci lesů, vlastníci a uživatelé zemědělských pozemků, lesníci, orgány státní správy i ochránářské organizace jako nedostatečný. Je potřeba ji doplnit.

Spárkatá zvěř v českých lesích

Jelení a srnčí zvěř do českých lesů přirozeně patří. Podobně jako koroptve, poštolky, ježci nebo kuny splňuje důležitou funkci v ekosystému. Naši předkové však do českých lesů dovezli další, exotické druhy – hlavně muflony, daňky a jelena sika. Zásadní problém tkví v přemnožení původní i nepůvodní spárkaté zvěře, místo regulace se ale stavy zvěře naopak zvyšují. Jelení populace mnohde dosahují až patnáctinásobku přírodního stavu, přičemž počet jelenů a laní se u nás mezi roky 1966 a 2019 téměř zdvojnásobil. Populace nepůvodních druhů narostla ještě více: počet daňků za stejné časové období stoupl osminásobně, jelena siky sedmadvacetinásobně! Přiznaný nárůst počtu prasat divokých je dokonce třicetinásobný.¹

Všechna dostupná data ukazují, že současné počty zvěře jsou výrazně větší, než kolik je krajina schopna nekonfliktně uživit. Graf č. 2 ukazuje, jak se u vybraných druhů spárkaté zvěře liší vykazované počty zvěře od skutečnosti. Porovnává tzv. normované stavy (tj. legislativně maximálně možné) s počty zvěře oficiálně přiznané mysliveckými sdruženími a minimálními reálnými stavy. Reálné početní stavy jsou vypočteny metodou zpětného propočtu podle vzorce Ministerstva zemědělství, tedy na základě výše odlovu za poslední tři roky a poměru pohlaví v populaci. Grafy potvrzují absolutní selhání dosavadního systému mysliveckého hospodaření. Pouze u srnčí zvěře reálné počty nepřekračují normované stavy.

Graf č. 1 Početní stavy přiznané myslivci 1966–2019

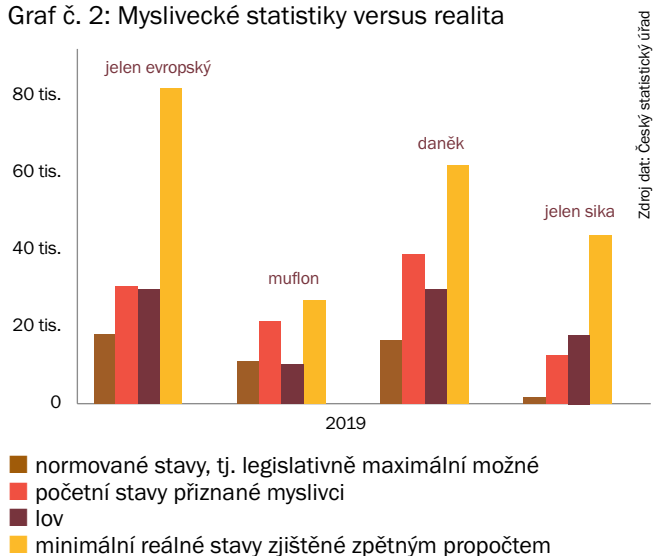
Škody v lesích

Spárkatá zvěř dle Inventarizace škod zvěří², která byla zpracována pro Ministerstvo zemědělství v roce 2015, v průměru poškodila 58,7% mladých stromků. To je o 15% více než v roce 2010, přičemž se odhaduje, že tento trend dále roste. Listnáče a jedle (tzv. meliorační a zpevňující dřeviny) zvěř okusuje více než smrky – průměrně je jich poškozeno 63%. Na polovině území republiky je poškozeno více než 75% mladých listnáčů a jedlí a na čtvrtině území republiky zvěř poškodila dokonce téměř všechny mladé listnáče a jedle (konkrétně 97%). V roce 2020 měla proběhnout další inventarizace škod, která se opakuje v pětiletém intervalu, Ministerstvo zemědělství ji však nenechalo zpracovat.

Některé stromky lze ochránit oplocením, obalováním vršků jednotlivých sazenic nebo natíráním proti okusu. Tato opatření jsou však velmi nákladná a jen pomístně

řeší důsledek, nikoliv plošnou příčinu problému. Současné obrovské plochy po rozpadu smrkových lesů, na kterých je třeba umožnit obnovu lesa, oplotit nejde. Stejně tak není možné ochránit většinu přirozeného zmlazení, tedy stromků vyrůstajících ze semen. V současné době zvěř většinu přirozeného zmlazení spase.

Graf č. 2: Myslivecké statistiky versus realita

Ekonomické ztráty

Spásání stromků a především loupání kůry způsobuje velké finanční ztráty. Lesníci je odhadují přibližně na 7 miliard korun ročně. Jde o přímé zničení či poškození okusem (řádově desítky milionů Kč ročně), poškození ohryzem a loupáním (cca 1 miliarda Kč ročně), vícenáklady na ochranu (stavby oplocenek atd. – cca 1 miliarda Kč ročně), poškození kvality, a tím horší zpeněžení dřeva (několik miliard Kč ročně). A nejde o konečné částky – třeba zmíněné spásání přirozeného zmlazení vůbec nejde vyčíslit.³ Vlastníci ovšem mohou žádat o náhradu jen u zlomku těchto škod. Vyhláška č. 55/1999 Sb. o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích většinu skutečných škod nepostihuje. Proto také například Českomoravská myslivecká jednota v diskusích oponuje, že vyčíslované škody jsou „pouze“ v řádu desítek milionů korun ročně.

Ekologické důsledky

Nadměrné poškozování mladých stromů zvěří má velmi závažné ekologické důsledky. V lesích často nemohou růst jiné dřeviny než ty, které vysadí a nákladně chrání lidé. Okusování brání takzvané přirozené obnově, tedy odrůstání semenáčků, jež jsou pro les vhodnější a pro majitele lesů značně levnější. Proto 86% nových stromků v našich lesích tvoří nákladnější umělá výsadba. Přitom lesy vzniklé z přirozeného zmlazení jsou odolnější než ty z umělé výsadby. Potenciál přirozené obnovy je přitom obrovský.

Jak dramatický je to problém, ukazuje porovnání možnosti přirozené obnovy lesů v oplocených plochách s omezeným přístupem zvěře a mimo ně. Například v oploceném kusu lesa u Sv. Anny v Brdech bylo monitoringem zjištěno, že v oplocence je 6 088 stromků z přirozeného zmlazení na hektar a mimo oplocenku 1 666 kusů na hektar. Jedle přitom bylo v oplocence 24% a mimo oplocenku žádná. Malých listnáčů bylo v oplocence 60% a mimo ni 7%.⁴

Zvěř spásá přednostně listnáče a jedle – tedy dřeviny, které potřebujeme do lesů naléhavě vrátit kvůli postupné přeměně umírajících smrkových monokultur na smíšené porosty. V důsledku spásání však může v budoucích lesích znovu zůstat z původně smíšené výsadby zase jenom smrk. Přemnožení spárkaté zvěře ochuzuje ekosystém i v jiných ohledech. Výzkumy potvrdily, že nadměrné spásání ničí přirozenou strukturu lesa a připravuje o domov mnoho druhů ptáků.⁵ Těm zároveň ubývají zdroje potravy. Spárkatá zvěř ničí plošným vypásáním byliny, včetně ohrožených druhů. Silně poškozené jsou i naše národní přírodní rezervace. Vědci z brněnské Lesnické a dřevařské fakulty zjistili, že zvěř spásala většinu listnatých stromků na Pradědu a v dalších rezervacích.⁶

O svůj domov tak přichází nespočet dalších druhů zvířat a rostlin, které ke svému životu les potřebují. Upřednostňovat pouze určitou skupinu zvířat – spárkatou zvěř – je krátkozraké.

„Z pohledu ochrany lesa není pochyb, že obnova lesa bez snížení stavů spárkaté zvěře a efektivní chemické a mechanické ochrany lesa nebude možná.“

(Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR v roce 2019, MZe 2020)

Co je třeba v novele změnit?

1. Plánování lovu podle míry škod upravit tak, aby doopravdy fungovalo.

Do navrhovaného nového znění §3 odst. 2 doplnit slova „...a zároveň tak, aby nedocházelo k nadměrnému poškozování lesních ekosystémů zvěří“.

Zdůvodnění: V zásadách chovu je nutné stanovit nejen povinnost udržovat početnost zvěře tak, aby neklesla pod minimální stav, ale také určit strop pro její početnost. To znamená, že početní stavy zvěře nesmí překročit přiměřenou míru poškození lesních ekosystémů. Přiměřenou míru škod definuje vyhláška, k jejímuž vydání zmocňuje §36 o plánování lovu. Pro praktické rozhodování orgánů státní správy i následnou judikaturu při řešení sporů je ale nezbytné opřít rozhodování o zásady chovu zvěře, které jsou uvedené v §3.

2. Zveřejnění úplného znění návrhů vyhlášek, na něž se návrh úpravy systému plánování lovu spárkaté zvěře odvolává.

Zdůvodnění: Bez znalosti prováděcích předpisů, které jako jediné mohou zajistit funkční nastavení plánů lovu, není možné vést odbornou diskusi o návrhu novely zákona o myslivosti. Budou-li napsané špatně, bude spárkatá zvěř i nadále spásat většinu mladých stromků a vlastníci i veřejný sektor budou každoročně ztrácet miliardy korun. K posouzení nestačí teze vyhlášky, ale musí být jasný limit poškození lesa, při kterém se zvyšuje či snižuje plán lovu.

3. Posílení práv vlastníků pozemků, na nichž myslivci hospodaří.

Zdůvodnění: Organizace zastupující vlastníky více než poloviny honebních pozemků v ČR upozorňují, že spárkatá zvěř ničí jejich majetek a zejména menší vlastníci se nemohou účinně bránit ani řádně uplatňovat škody v reálné výši. Je nutné umožnit alespoň větším vlastníků pozemků výkon práva myslivosti, aby mohli sami chránit svou úrodu a lesy. Dále pak i snížit minimální výměru pro vlastní honitbu na 250 hektarů.

4. Vyřazení ze seznamu myslivci obhospodařované zvěře chráněné a ohrožené druhy zvířat. Do seznamu naopak přidat nepůvodní invazivní predátory.

Zdůvodnění: Není logické, aby mezi druhy zvěře, o kterou dle zákona musí myslivci pečovat, přikrmovat ji atd. byly zařazeny i druhy jako kočka divoká nebo poštolka obecná. Povinnosti popsané v zákonu o myslivosti by navíc těmto druhům zvířat mohly reálně uškodit. Zařazení na seznam zvěře, byť je chráněná, posiluje míru ilegálního lovu některých druhů, které myslivecká tradice považuje za „škodnou“. Dva druhy ptáků – celoevropsky ohrožené kachny polák velký a polák chocholačka – jsou dokonce zařazené do kategorie zvěře, kterou je možno lovit. Je proto zapotřebí, aby druhy, které nepotřebují mysliveckou péči, byly ze seznamu zvěře vypuštěny. Tím není nijak dotčena možnost regulace těchto zvířat v případě, že taková potřeba nastane například s problémovými jedinci. Naopak čtyři druhy nebezpečných nepůvodních druhů v seznamu zvěře chybí a jejich zařazení na seznam lovné zvěře by rozšířilo praktické možnosti jejich regulace.

5. Usnadnění dohody při vymáhání škod

Zdůvodnění: Zavedení povinnosti uživatele honitby a vlastníka či pachtýře sejít se osobně na místě nahlášení škod, tyto společně zdokumentovat a sepsat o tom zápis by podpořilo „lidštější“ komunikaci, zvýšilo pravděpodobnost vzájemné dohody a snížilo počet případů vymáhání škod soudní cestou. Návrh zároveň omezuje možné problémy spojené s elektronickou komunikací a její průkazností u tak klíčové problematiky, jakou je uplatnění škod.

Kromě výše uvedených změn je třeba řešit pronajímání honiteb v majetku státu (zejména u s. p. Lesy ČR). Zcela analogicky jako je v lesním zákoně zákaz pronájmu lesů za účelem lesního hospodaření, by organizace hospodařící s majetkem státu neměly pronajímat honitby za účelem mysliveckého hospodaření. Nájemce honitby totiž upřednostňuje zájmy myslivosti nad ochranou lesa, podobně jako zájem nájemce lesa je maximalizace zisku z prodeje dřeva.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že v praxi nelze tento rozpor odstranit podmínkami v nájemní smlouvě. Proto je namístě přistoupit k zákazu pronájmu státních honiteb s tím, že doběhnou současné smlouvy a nové nebudou uzavírány. K výkonu myslivosti ve státních honitbách se pak formou povolenek k lovu dostane mnohem větší množství řadových myslivců. Myslivost je v tomto režimu prováděna například v Sasku pod odborným vedením státních lesníků, což vede ke snížení stavů zvěře i množství škod na lese.

Opakovaným každoročním okusem mladých buků vznikají „bonsaje“, listnáče nemohou růst, naději mají pouze smrky.

Po okousání vrcholu nejmladší stromky většinou odumírají.

Při loupání a ohryzu se do mladých stromů dostává houba, a ty po několika desetiletích odumírají na hnilobu nebo je oslabené napadají škůdci a dřevo je hnilobou znehodnoceno.

Rozdíl mezi vitální výsadbou kombinovanou s přirozeným zmlazením v oplocence a v jejím okolí, kde přirozené zmlazení spase zvěř.

Mimo oplocenku spárkatá zvěř spase veškeré přirozené zmlazení, zejména listnáčů a jedle.

Zdroje informací

1. Údaje o mysliveckém hospodaření v ČR, dostupné on-line na: <http://www.uhul.cz/ke-stazeni/ostatni/my-slivecke-statistiky-od-roku-1960>

2. Inventarizace škod zvěří na lesním hospodářství České republiky, dostupné on-line na: <http://www.uhul.cz/mapy-a-data/362-portal-myslivos-ti/data-o-myslivosti/723-isz>

3. Analýza škod zvěří a nákladů na ochranu lesů proti škodám zvěří v České republice, dostupné on-line na: <https://prosilvabohemica.cz/wp-content/uploads/2019/09/Anal%C3%BDza-%C5%A1kod-zv%C4%9B%C5%99%C3%AD-2019.pdf>

4. Beranová J., Černý M., Pařez J., Russ R., Zatloukal V., Havránek F., Merganič J., Pumpr P., Vyskot I. a kol. (2006): Způsoby omezení negativního vlivu zvěře na stav lesních ekosystémů, in: Vliv zvěře na stav lesa. Soubor informací a přednášek ze semináře, MŽP, Dobříš 2006

5. Gill, R. M. A., Fuller, R. J.: The effects of deer browsing on woodland structure and songbirds in lowland Britain, 2007, Ibis 149 (Supp. 2): 119–127.

6. Čermák, P., Mrkva, R.: Browsing damage to broadleaves in some national nature reserves (Czech Republic) in 2000–2001, 2003, Ekológia (Bratislava) 22 (3): 132–141.

Hnutí DUHA

Friends of the Earth Czech Republic

Hnutí DUHA, Údolní 33

602 00 Brno, info@hnutiduha.cz

www.hnutiduha.cz

T A
Č R

Vytvořeno v rámci projektu Spolupráce při adaptacích na změnu klimatu v klíčových lesnických a zemědělských oblastech (TLO2000431) podpořeném v rámci 2. veřejné soutěže Programu na podporu aplikovaného společenskovedního a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ÉTA Technologické agentury České republiky.